

Salisburyli Johannes

Editör: Cary J. Nederman
Çeviren ve Notlandıran: Fatih Durgun

SİYASETNAME

Cambridge

Siyaset

Düşüncesi

Klasikleri

SİYASAL YÖNETİM ÜZERİNE BİR İNCELEME

Policraticus

İstanbul 2023

SİYASAL YÖNETİM ÜZERİNE BİR İNCELEME

Policraticus

Salisburyli Johannes

TİMAŞ YAYINLARI | 5779

Timaş Akademi | 28

Siyasetname Kitaplığı | 6

Batı Siyaset Düşüncesi Dizisi | 2

AKADEMİK DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ali Akyıldız

Dr. Kaan Durukan

Dr. Y. Hakan Erdem

Prof. Dr. Asım Cüneyd Köksal

PROJE EDITÖRÜ

Zeynep Berktaş

EDITÖR

Cary J. Nederman

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM

Nur Kayaalp

1. BASKI

Mart 2023, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-4694-2

9 786050 846942

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,

Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul

Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayingrubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

Melisa Matbaacılık

Çiftehavuzlar Yolu Acar Sitesi No: 8

Davutpaşa / İstanbul

Telefon: (0212) 501 97 57

Matbaa Sertifika No: 45099

YAYIN HAKLARI

© John of Salisbury, 1990, ed. Cary J. Nederman, "Policraticus: Of the Frivolities of Countiers and the Foodprints of Philosophers" orijinal adıyla Cambridge University Press tarafından *Cambridge Texts in the History of Political Thought* serisinde yayınlanan bu kitabın

Türkiye'deki tüm yayın hakları Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

SİYASAL YÖNETİM ÜZERİNE BİR İNCELEME

Policraticus

Salisburyli Johannes

Editör: Cary J. Nederman
Çeviren ve Notlandıran: Fatih Durgun

ÇEVİREN:
FATİH DURGUN

Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisansını tamamladı. Yüksek Lisans ve doktora eğitimini Bilkent Üniversitesinde Avrupa Tarihi alanında yaptı. St. Andrews Üniversitesi'nde araştırmacı olarak bulundu. 2019 yılında TÜBA GEBİP (üstün başarılı genç bilim insanı) ödülüne layık görüldü. Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesinde öğretim üyesi olan Durgun, Ortaçağ ve Modern Avrupa tarihyazımı ve düşünce tarihi üzerine çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRİ NOTU / 13

ÖNSÖZ / 15

İNGİLİZCE METNİN TEŞEKKÜR KISMI / 19

POLICRATICUS

GİRİŞ / 31

I. KİTAP

1.BÖLÜM / 41

Talihli olana en çok zarar veren şey

2. BÖLÜM / 42

Uygunsuz Amaçların Muhtevasına Dair

3. BÖLÜM / 43

Görevlerin Eskilerin Siyasi Anayasalarına Göre Taksimi

III. KİTAP¹

GİRİŞ / 45

1.BÖLÜM / 46

Evrensel ve Kamusal Yarar Hakkında

3. BÖLÜM / 49

Kibrin bütün kötülüklerin kaynağı ve ihtiraslı arzunun herkese bulaşan umumi bir cüzzam olduğu

4. BÖLÜM / 50

Hiçkimse dalkavuk, yaltakçı ve insanı güzel sözle aldatandan daha tehlikeli değildir

---

1 II. Kitap başlıklı bir bölüm yoktur. İngilizce nüshadaki düzen takip edilmiştir. (ç.n.)

6. BÖLÜM / 51

Dalkavuklar sayılamayacak kadar çoğalmışlardır ve onurlu kimseleri seçkin hanelerden uzaklaştırmaktadırlar

10. BÖLÜM / 54

Romalıların kibre kapılmaları ve dalkavukların amaçlarının ne olduğu

15. BÖLÜM / 58

Dalkavukluğun, sadece öldürülmesine cevaz verilen kişiye yapıldığı takdirde mübah sayılması ve tiranın tebaasının düşmanı olması

IV. KİTAP

GİRİŞ / 59

1.BÖLÜM / 59

Hükümdar ve tiran arasındaki fark ve hükümdarın ne olduğu üzerine

2. BÖLÜM / 62

Yasanın ne olduğu, hükümdarın bizzat kendisi bağlayıcı bir yasa olmasına rağmen yine de hukuk ve adaletin hizmetkarı olması, kamu kişiliğinin taşıyıcısı olması ve suçsuzca kan dökmesi

3. BÖLÜM / 64

Hükümdarın, rahiplerin vekili ve rütbece onlardan aşağı olduğu ve iktidar sahiplerinin hizmetlerini sadakatile yerine getirmelerinin ne anlama geldiği

4. BÖLÜM / 69

İlahi yasanın otoritesinin; hükümdarın, yasanın adaletine bağlı kalmasından ibaret olduğu

5. BÖLÜM / 72

Hükümdarın iffetli olması ve açgözlülüğten kaçınması gerektiği

6. BÖLÜM / 75

Hükümdarın her zaman aklında ve gözünün önünde Tanrı'nın yarasını bulundurması, ilimlerde ve yazında mahir olması ve ilim sahiplerinden öğüt alması gerektiği

7. BÖLÜM / 81

Tanrı korkusunun öğretilmesi, alçakgönüllülüğün kaim olması ve hükümdarın otoritesinin azalmaması için bu alçakgönüllülüğün korunması ve bazı kaidelerin esnek, bazılarının ise esnek olmadığı

8. BÖLÜM / 84

Hükümdarın, devletin yararı için aralarında denge kurması gerektiği adalet ve merhametinin itidali hakkında

9. BÖLÜM / 88

Hükümdarın sağa sola sapmaktan men edilmesinin ne olduğu

10. BÖLÜM / 89

Hükümdarlar adaletin işlenip geliştirilmesinden ne tür bir fayda elde ederler

11. BÖLÜM / 90

Hükümdarların diğer mükafatlarının neler olduğu

12. BÖLÜM / 96

Hükümler ve krallıkların hangi sebeple el değiştirdiği

V. KİTAP

GİRİŞ / 99

1. BÖLÜM / 100

Plutarchus'un Traianus'a gönderdiği Eğitici Mektup

2. BÖLÜM / 101

Plutarchus'a göre devletin ne olduğu ve uzuvlarının ruhunun, devlet yapısında nerede konumlandığı

3. BÖLÜM / 103

Plutarchus'un öncelikli olarak yöneldiği amaç...

6. BÖLÜM / 103

Devletin başı olan hükümdarın seçilmesi, ayrıcalıkları, erdem ve günahın mükafatları; Kutlu Eyüp'ün örnek alınması gerektiği ve Kutlu Eyüp'ün erdemleri hakkında

7. BÖLÜM / 110

Hükümdarların ahlakından dolayı tebaanın başına ne gibi kötü ve iyi şeylerin geldiği ve bazı örnek strateji ve taktiklerin bunu doğrulaması

8. BÖLÜM / 113

Traianus'un diğerlerinden neden üstün olduğu

9. BÖLÜM / 116

Kalbin yerini tutanlar; kötülük yapanların, iktidar sahiplerine nasihatte bulunmasının engellenmesi, Tanrı korkusu, bilgelik ve felsefe hakkında

10. BÖLÜM / 120

İhtiyaçlarının karşılanması ve kötülüklerinin dizginlenmesi gereken muktedirlerin bedeninin yanları hakkında

11. BÖLÜM / 127

İktidar sahiplerinin gözleri, kulakları ve diliyle yönetimdeki görevleri; yargıçların hak ve adaleti bilmeleri, hüsnüniyet ve yürütme yetkisine sahip olmaları, yasalara yeminle bağlı olmaları gerektiği ve hediyelerin lekesinden uzak durmaları gerektiği hakkında

15. BÖLÜM / 130

Prokonsüllerin, valilerin ve sıradan yargıçların kutsal çağrısıyla ilgili olanlar ve hediyelerin ne ölçüde alınmasına izin verildiği; Cicero, Bernardus, Martinus ve Chartres'lı Godefridus hakkında

17. BÖLÜM / 134

Para bilgelik adına kınanır, bu aynı zamanda eski filozofların örneklikleri ile de tasdik edilmiştir

VI. KİTAP

Giriş / 139

1. BÖLÜM / 140

Devletin elinin ya silahlı ya da silahsız olması; hangisinin silahsız olduğu ve görevleri hakkında

2. BÖLÜM / 146

Askerlik hizmetinin seçilme, bilgi ve tecrübe gerektirmesi hakkında

6. BÖLÜM / 149

Yurttaşlarımızın askerlik seçimine aldırış etmemesinin ne tür sorunlara neden olduğu ve Harold'ın Gallileri nasıl ehlileştirdiği

7. BÖLÜM / 151

Askeri yeminin kaidesinin ne olduğu ve bu yemin olmadan hiç kimsenin orduda hizmet etmesine izin verilemeyeceği

8. BÖLÜM / 152

Silahlı asker zorunlu olarak dine bağlıdır, tıpkı din adamlarının Tanrı'ya itaatte kutsandığı gibi, ve asker unvanının emekle elde edilen unvanlar gibi onura dayalı bir unvan olduğu

9. BÖLÜM / 154

Sadakatin, her kim olursa olsun herhangi bir insan yerine Tanrı'ya borçlu olduğu ve Tanrı'ya hizmet edilmedikçe insana da hizmet edilemeyeceği

18. BÖLÜM / 155

Yakın tarihten örnekler ve Kral İkinci Henry'nin Kral Stephen Dönemi'ndeki kargaşaları ve şiddeti nasıl bastırdığı, Ada'da asayişi nasıl sağladığı

19. BÖLÜM / 160

Askerlerin sergileyeceği onur ve gösterilecek tevazu; askeri sanatlar ve onların bazı genel kurallarını aktaranların kimler olduğu hakkında

20. BÖLÜM / 164

Devletin ayaklarının kim olduğu ve onlara gösterilmesi gereken özene dair

21. BÖLÜM / 165

Devlet doğaya benzer şekilde tanzim edilmiştir ve düzeni arılardan alınmıştır

22. BÖLÜM / 168

Sağduyu ve basiret olmadan hiçbir yönetimin yozlaşmadan ayakta kalamayacağı ve başı hasar gören devletin gelişmeyeceği

24. BÖLÜM / 171

İktidar sahiplerinin kusurlarına müsamaha gösterilmelidir, çünkü kamu güvenliği onların tasarrufundadır ve tıpkı hayvanların vücudundaki midenin besin dağıtması gibi onlar da güvenliğin dağıtıcılarıdır, işte bu Adrianus Efendimizin hükmüdür

25. BÖLÜM / 177

Devletin başı ve uzuvlarının birbiriyle uyumu; hükümdarın, Tanrının bir tür sureti olduğu, krala ihanet suçu ve sadakatin korunması hakkında

26. BÖLÜM / 180

Kötülöklere katlanması veya onların ortadan kaldırılması; aleni suçlardan ayırt edilmeleri gerektiği; hükümdarın makamıyla ilgili bazı genel konular; ona ne kadar saygı gösterilmesi gerektiğine dair kısa bir son deyiş

29. BÖLÜM / 183

Halkın, hükümdarın faziletleri tarafından ve hükümetin de halkın faziletleri tarafından şekillendirilmesi; diğer bütün varlıkların, teslimiyetle Tanrı rızasına göre insana hizmet etmesi

VII. KİTAP

Giriş / 185

1. BÖLÜM / 189

Akademi müntesiplerinin, acelecilikleri kendilerini kör edip yanlış inançlara sürükleyen diğer filozoflardan daha mütevazı oldukları

2. BÖLÜM / 191

Akademi müntesiplerinin hataları, onlar arasında kime öykünülmesine cevaz verildiği ve bilge kişiye şüpheli görünen şeyler hakkında

7. BÖLÜM / 194

Bazı şeylerin duyular, bazılarının akıl, diğer bazılarının da din tarafından kanıtlandığı; herhangi bir doktrine olan inancın kanıtlanması gerekmeyen bazı sabit temeller tarafından doğrulandığı; bazı şeylerin bilge kişilerin kendileri tarafından bilindiği, bazılarının ise bilgisiz kişiler tarafından bilindiği; ne ölçüde şüpheye düşülmesi gerektiği ve inatçılığın çoğu zaman hakikatin araştırılmasına ket vurduğu

8. BÖLÜM / 197

Erdemin, filozof olma ve mutluluğa doğru ilerlemede eşsiz yol olması; talip olanların üç mertebesi ve filozofların üç ekolü hakkında

11. BÖLÜM / 201

Nasıl hakiki bir filozof olunur; ve yazılan tüm şeyler hangi amaca yöneliktir

17. BÖLÜM / 203

Hırs hakkında ve aptallığa eşlik eden tutku; tiranlığın kaynağının ne olduğu ve muhterislerin takip ettikleri muhtelif yollar

21. BÖLÜM / 209

Dindarlık kisvesiyle ihtiras utancını gizlemeye çalışan riyakarlar hakkında

25. BÖLÜM / 218

Hürriyet sevgisi ve övgüsü; ataların, aklına her gelenin söylenmesine sabırla katlanması ve sözlü saldırı ile alay arasındaki fark hakkında

VIII. KİTAP

Giriş / 225

12. BÖLÜM / 226

Bazılarının hayvanlar ve hissiz yaratıklar gibi olmak istediği; kölelere ne kadar insaniyet gösterilmesi gerektiği ve üç duyunun hazları hakkında

16. BÖLÜM / 232

Epikürcülere göre şehvet kaynağından fıskıran ve dünyayı neredeyse sular altında bırakan bir tufana sebep olan dört nehir; ters yöndeki sular ve Esau'nun giysileri hakkında

17. BÖLÜM / 234

Tiranın hükümdardan hangi surette farklılaştığı; rahiplerin tiranlığı; bir çoban, hırsız ve işçinin hangi açılardan birbirinden farklı olduğu hakkında

18. BÖLÜM / 245

Tiranların Tanrı'nın vekili olmaları; bir tiranın ne olduğu; Gaius Caligula ve yeğeni Nero'nun ahlaki karakterleri ve bunların akıbeti hakkında

20. BÖLÜM / 250

Katilin tirana karşı sadakatle yükümlü olmadığı, aksi takdirde adalet ve onurun yok olmasına izin vermediği sürece kutsal kitabın otoritesiyle halk tiranlarını öldürmenin meşru ve şerefli addedilmesi hakkında

21. BÖLÜM / 255

Tüm tiranların sonu hüsrandır, eğer insan bundan sakınırsa Tanrı onları cezalandırır ve bu, Mürted Julianus ve Kitab-ı Mukaddes'teki birçok örnekten açıkça anlaşılmaktadır

22. BÖLÜM / 259

Hükümdarlar için model olan Gideon ve Antiochus hakkında

23. BÖLÜM / 262

Brutus'un, yalnızca yüksek dini makamlar elde etmek için mücadele edenlere değil aynı zamanda onun için bölücü bir şekilde savaşanlara karşı da örnek teşkil ettiği ve tiranların her zaman endişe üzere olduğu hakkında

25. BÖLÜM / 272

Epikürcülerin arzuladığı ve vadettiği şeye doğru izlenecek en güvenilir yolun hangisi olduğu

İNDEKS / 279

ÇEVİRİ NOTU

Bu çeviride Cary J. Nederman'ın ilk baskısı 1990 yılında Cambridge University Press'ten çıkan *Policraticus: Of the Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers* başlıklı İngilizce çevirisi esas alınmakla beraber, Nederman'ın çevirisinin içerdiği bir çok sorundan dolayı Latince metinden de yararlanılmıştır. *Policraticus*, Salisbury'li Johannes'in uydurduğu bir başlıktır, fakat kitapta siyasal toplumun ve yönetimin nasıl örgütlenmesi gerektiği tartışıldığından Türkçe okurun kolayca benimseyebileceği düşünülerek "Siyasal Yönetim Üzerine Bir İnceleme" başlığı tercih edilmiştir. Ayrıca oldukça kapsamlı bir notlandırma yapılmış ve Johannes'in metin içinde alıntı yapmakla birlikte atıf yapmadığı (o dönem için oldukça normal) eserler tespit edilmeye çalışılmış ve okuyucunun, eserin yazıldığı bağlamı ve eserde geçen ifade ve argümanları daha iyi anlaması için geniş açıklamalar ve atıflar yapılmıştır. Eserde Kitab-ı Mukaddes ve Klasik yazarların nesir ve şiir tarzındaki eserlerinden çokça alıntı mevcuttur. Bunlar için çevirinin dipnotlarında da görüleceği üzere, Türkçe bazı çevirilerden yararlanılmış, Türkçe çevirilerin tatmin edici olmadığı durumlarda ilgili kısımlar tarafımda çevrilmiştir. İngilizce çeviride Nederman, Johannes'in belirgin atıflarını dipnotta belirtmiştir. Tarafımda yapılan not ve açıklama dipnotlarıyla karışmaması için Nederman'ın dipnotlarının yanına editör notu (Ed. Notu.) ibaresi konmuştur. Ayrıca, Nederman'ın çevirisindeki içindekiler kısmının düzenine uymaya dikkat edilmiştir. Bu nedenle örneğin, I. Kitap'tan III. Kitap'a geçiş yapılmıştır. Dolayısıyla, İçindekiler kısmında ve kitap içindeki başlıklarda görülecek bu atlamalar, Nederman'ın çevirisinde bu şekilde bir düzenleme yapılmasından kaynaklanmaktadır. Salisbury'li Johannes'in *Policraticus*'unun bölümleri arasındaki kopukluklar düşünüldüğünde Nederman'ın tercihi de anlaşılır olmaktadır. Johannes'in açık olmayan göndermeleri ve metnin yoğunluğu bir taraftan oldukça emek gerektirmiş fakat diğer taraftan da 12. Yüzyılın önde gelen düşünürlerinden birinin zihin dünyasının derinliklerine kadar gitmemi sağlamıştır. Çeviride mutlaka gözden kaçan hususlar olmuştur ve tüm hatalar bana aittir. Bu çeviri için metnin tamamını okuyarak düzeltmeler yapıp fikirlerini benimle paylaşan ve çalışmamın her aşamasında yanımda olan eşim Öznur Durgun'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Fatih Durgun

ÖNSÖZ

Salisburyli Johannes (ö.1180) tarafından kaleme alınan ve 1159 yılında tamamlandığı kabul gören *Policraticus*, kuşkusuz Ortaçağ siyaset düşüncesinin en kapsamlı ve yaratıcı metinlerden biridir. Bir taraftan, Klasik Yunan ve Roma siyaset düşüncesinin siyasal toplumu kamu yararı ilkesi çerçevesinde teşekkül eden bir yapı olarak değerlendiren özgün karakterini yansıtır. Diğer taraftan ise, Hristiyan düşüncesinin insanı yaratılmış varlıkların en üstünü gören ve Tanrı'nın yeryüzündeki sureti olması dolayısıyla Tanrısal sevginin yansıması olan iyilik ve merhamet bağlarıyla bir araya gelerek olabilecek en iyi siyasal toplumu kurması gerektiğini vurgulayan yönlerini ortaya koyar. Böylece Johannes'in *Policraticus*'unda Klasik gelenek ile Hristiyan düşüncesi en orijinal biçimiyle kaynaşır. *Policraticus*'u büyük bir metin yapan bu orijinallik sadece henüz Aristoteles'in temel metinlerinin birçoğu Latinceye çevrilmemişken, Aristoteles'in *Politika* eserinin başlığını hatırlatırcasına kendi eserine *Policraticus* şeklinde bir başlık uydurmasında görülmez. Bunun ötesinde, Johannes'in doğrudan görmediği klasik metinlerdeki bilgi ve olguları özetlerinden veya aracı metinlerden öğrenip özümsemesi ve kendi argümanları için kullanabilme yeteneği *Policraticus*'u orijinal bir metin yapar. Ayrıca, eserde atıf yapılan Klasik kaynakların çeşitliliği ve zenginliği, Ortaçağ Hristiyan düşüncesinin Klasik düşünceyle olan bağlarının hiçbir zaman kopmadığını ve koptuğu iddia edilen bağların yeniden oluşturulması için Rönesans'ı beklemeye gerek olmadığını da gösterir.

Salisburyli Johannes'in *Policraticus*'u gücünü yerellikten evrenselliğe açılan ve çağlara hitap eden bir metin olmasından alır. İngiltere'nin taşrasında doğup büyümüş bir din adamının iyi bir eğitim alarak çok yönlü bir alim haline gelip bugün halen üzerinde tartışılan bir metin yazabilmesi başlı başına büyük bir iştir. Bunun yanında, İngiltere'de II. Henry'nin Kilise'yi tahakküm altına almaya yol açacak politikalarını ve dünyevi güç odaklarının kendi menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen yozlaşmış ruhbanlarla işbirliğini eleştirme kaygısıyla yazdığı metni, yerelliğin sınırlarını aşarak evrensel bir siyaset düşüncesi metni niteliği kazanmış ve iktidarın yozlaştığında nelere yol açabileceğini tartışmasıyla da çağlara hitap eden bir eser olmuştur.

Policraticus siyasal düşünceler tarihinde siyasi teşekkülü insan bedeni gibi bir organizmaya benzetmesi yönüyle özgün bir metin olarak görülür. Aslında

izlerini Klasik siyaset düşüncesine kadar sürebileceğimiz bu metafor, Johannes tarafından rafine hale getirilmiştir. *Policraticus*, hükümdarın baş, tebaasını oluşturan unsurların vücudun uzuvları gibi olduğunun detaylı açıklamasıyla siyasi teşekkülün ancak uzuvların işbirliğiyle varlığını idame ettirebileceğini ortaya koyar. Ayrıca siyasal toplumun her bir parçasının vazgeçilmez işlevleriyle birbirine bağlı olduğunu göstererek toplumsal zümrelerin hepsinin siyasal toplumun parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgular. Her ne kadar bahsettiğimiz modern anlamda siyasal toplum olmasa da toplumun bütün kesimlerinin kamu yararına ettikleri hizmet ölçüsünde siyasal toplumda işleve sahip olduğunun altını çizmek, zümreler arasında hiyerarşilerin çok keskin olduğu Ortaçağ toplum yapısı düşünülürken oldukça yenilikçi bir yaklaşımdır. Kuşkusuz Johannes, imtiyazlı ruhban zümresinin bir mensubu olarak hiyerarşik toplumun zorunluluğu ve gerekliliğine inanır fakat siyasal toplumun kamu yararı ilkesi temelinde varlığını devam ettirebileceğini göstererek hiyerarşik toplum anlayışını sağlam bir zemine oturtmaya çalışır.

Hiyerarşik toplumun en önemli iki gücünü imtiyazlı dünyevi ve ruhani otoriteler oluşturduğuna göre, bunların işbirliği içinde hareket etmeleri siyasal toplumun sağlıklı bir organizma olarak hayatını devam ettirebilmesinin temel koşuludur. Dünyevi beden başı olan hükümdar, mesh edilmiş yani kutsanmış olması dolayısıyla Tanrı'nın yeryüzündeki sureti olarak kendi yetki alanında tebaasına Tanrısal adalet ve sevgiyi göstermelidir. Bunu gerçekleştirmediği takdirde ilahi hükümleri çiğnemiş ve böylece tiranlaşmış olur. *Policraticus* tiranlığın gayrimeşru olduğunu, tiranlaşan hükümdarın gerekirse - en son çare olsa da - öldürebileceğini ima eder. Bunu kendi içinde bulunduğu siyasi koşulların hassaslığından dolayı, klasik ve dini örneklere göndermeyle kapalı biçimde yapar. Ama verdiği örnekler o kadar açıktır ki, bunu kendi dönemi için meşrulaştırmaya çalıştığı, metni okuyan herkes tarafından anlaşılacaktır. *Policraticus*'un tiranlık hususundaki bir diğer özgün noktası, ruhban zümresinden olanların da kendi ihtiraslarının peşinden koştuklarında dini tiranlara dönüşebileceklerini göstermesidir. Petrus'un vekilleri, Tanrı'nın emir ve yasalarını gözetmezse kim gözetir ki? *Policraticus*, Dünyevi ve ruhani gücü ellerinde bulunduranların tiranlığının yanı sıra herhangi bir insanın eline bir güç geçtiğinde iktidarını tahakküme dönüştürme ve etrafındakilere zulmetme potansiyeli taşıdığını ortaya koyarak adeta bize modern siyaset düşüncesinde çok popüler bir kaniya dönüşen, hayatın her anında iktidar ilişkilerinin en sert biçimiyle görüldüğü ve hakim olduğu düşüncesini yüzyıllar öncesinden

dile getirir. Johannes, ahmak saray adamı olarak nitelediği, iktidarın etrafında menfaat peşinde koşan ve sahip oldukları makamları kötüye kullanan dünyevi ve ruhani kesimlerden kimseler gibi yanlış yola düşmemenin yolunu adalet ve itidal ilkelerini temel alarak erdemlerde yetkinleşmek olarak görür. Bu bilgelik anlamına gelir ve bilgeliğe, dini ilkelerin yol göstericiliğiyle biçimlendirilmiş bir akıl ve felsefe anlayışıyla ulaşılır. Eğer felsefe bilgelik sağlayacaksa ve insanları bireysel ve toplumsal hayatlarında mutluluğa ulaştıracaksa dinin sınırları çerçevesinde geliştirilen bir felsefe anlayışı insanı kötülöklere sürükleyecek, onları dizginlenemez arzularının peşinden gitmeye sevk edecek Epikürcü hazıclıktan kendini kurtarmalıdır. Johannes'in felsefe anlayışı ve Epikürcülük eleştirisi siyaset düşüncesine de şeklini verir. Zira tiranlaşmaktan kaçınmanın yolu insanın ihtiraslarını ve arzularını tetikleyen Epikürcü eğilimlerden uzaklaşmaktan geçer.

Siyaset ve ahlak felsefesinin henüz birbirinden ayrı görülmediği bir çağın eseri olan *Policraticus*, bütün özgünlüklerine rağmen, kurumsal bir hukuk düşüncesine sahip olmaması, yani hukuku hükümdar ve tebaa arasındaki hiyerarşi temelinde kavramasıyla ve karikatürize bir Epikürcülük tarifi nedeniyle sınırlılıkları olan bir metindir. Fakat, metnin 12. yüzyılın kendi koşulları içinde yazıldığı göz önünde bulundurulduğunda bunlar bir eksiklik ya da hata olarak görülmemelidir. Salisburyli Johannes, siyasal teşekkülü bir organizma gibi değerlendirmesiyle, tiranlaşma temayülü ve iktidar ilişkilerini tahakküm çerçevesinde ele almasıyla, Klasik düşünce ile Hristiyan doktrinini incelikli biçimde kaynaştırmasıyla ve içerdiği gözlem ve veciz ifadelerle günümüz siyaset düşüncesine çok şey söylüyor.

Fatih Durgun
İstanbul - Şubat 2023

İNGİLİZCE METNİN TEŞEKKÜR KISMI

Birçok kişi bu çeviriyi geliştirmek ve daha iyi hale getirmek için zamanını ve bilgisini cömertçe sarf etti. En büyük borcum, İngilizce metnin her kelimesini okuyan ve John'un ifadelerini yorumlamamda önemli değişiklikler ve farklı açıklamalar öneren asistanım Bayan Sarah Crichton'adır. Bilgisi ve samimiyeti için kendisine ne kadar teşekkür etsem azdır. Profesör Kate Forhan, Bayan Allison Holcroft, Dr. Katherine Keats-Rohan (*Policraticus*'un kendisi tarafından hazırlanan ve yakında çıkacak olan edisyon kritiği sabırsızlıkla beklenmektedir), Dr. David Denemark ve Profesör Quentin Skinner dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanındaki arkadaş ve meslektaşlarımla, kritik anlarda yardım ve manevi desteklerini gördüm. İsmi zikrettiğim bu kişiler, bunu daha iyi bir çeviri haline getirmişlerdir, yine de çeviride bir kusura rastlanırsa bunun sorumluluğu bana aittir. Metnin düzeltmelerini yapan Bayan Susan van de Ven'e ve dizini hazırlayan Bayan Catherine E. J. Campbell'a da teşekkür borçluyum. Son olarak, gösterdikleri örnek sabır ve destek için Canterbury Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'ndeki meslektaşlarıma ve Minor Research Grant Programı kapsamında bu çalışmaya bütçe ayıran Üniversite'ye çok şey borçluyum. Bu kitap, bütün güçleriyle ortaçağ siyaset düşüncesine olan ilgimi kamçılıyan ve kısa bir süre teşrikimesai yaptığımız iki hoca ve dahi arkadaşına ithaf edilmiştir: Neal Wood ve merhum John Brückmann. Bu kitap, bilgimin ufku meydan okumaya ve o ufku genişletme çabalarına küçük bir teşekkürdür.

Editör'ün Önsözü

Salisburyli Johannes'in *Policraticus: Of the Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers*'ı (Saray Adamlarının Ahmaklıkları ve Filozofların Ayak İzleri), Latin Ortaçağları boyunca kaleme alınmış kapsamlı ilk siyaset teorisi eseri olarak kabul edilip takdir görmektedir. Bununla birlikte, yaklaşık 250.000 kelime uzunluğundaki *Policraticus*, siyaset üzerine teorik bir incelemeden çok daha fazlasıdır. Aynı zamanda bir ahlak teolojisi, hiciv, spekülatif felsefe, hukuk usulü, kendi kendini teselli, Kitab-ı Mukaddes tefsiri ve derinlemesine kişisel tefekkür eseridir. Özetle *Policraticus*, on ikinci yüzyıl Avrupası'nın en bilge, saraylı bürokratlarından birinin felsefi hatıratıdır. Yunancadan türetilen ve yudurma bir sözcük olan *Policraticus*, Johannes tarafından Klasik

İlim ve bilgeliğin izlerinin yanı sıra eserin siyasal muhtevasını yansıtmak için icat edilmiş gibi görünmektedir.

Okuyucu, Johannes'in ilgi alanlarının çeşitliliği nedeniyle *Policraticus*'a günümüzdeki disiplinler sınırlara atıfta bulunmadan yaklaşılmaya özen göstermelidir. *Policraticus*'un, siyaset teorisi için belirlenen halihazırdaki katı çağdaş ölçütleri karşılamayan bölümlerini göz ardı etmek veya hesaba katmamak anakronik olur. Doğrusu, Johannes'in siyaset alanını neyin oluşturduğuna dair kavrayışı bile modern dönem düşünürlerinininkinden farklıydı. Nitekim bu, onun eserinin özüne yansımıştır. Fakat, temel varsayımlarının bizim varsayımlarımızdan uzaklığını kabul edersek ondan, Orta Çağ Avrupası'nın siyasi tutumları ve inançları hakkında olduğu kadar, el üstünde tuttuğumuz kendi siyasi ve toplumsal değerlerimizin çoğunun kökenleri hakkında da çok şey öğrenebiliriz.

Biyografi

Johannes, 1115 ila 1120 yılları arasında İngiltere'deki Old Sarum'da (Salisbury'nin eski mahalli) doğdu. Ailesinin kökeni ve yaşamının ilk yılları hakkında elimizde fazla bilgi yoktur. Sadece her ikisi de İngiliz Kilisesi'nde görev yapan Richard adlı öz ve Robert adlı üvey erkek kardeşi hakkında ayrıntılı malumatımız var. Johannes ile mutlak surette ilişkilendirebileceğimiz ilk tarih, Mont-Saint-Geneviève'de okumak için Paris'e gittiği 1136 yılıdır. Takip eden bir düzine yıl boyunca hocalarının listesinde, on ikinci yüzyıl ortalarına büyük zekalarının çoğunu görürüz. Petrus Abaelardus, Melunlu Robertus, Conchesli Guillaume, Theodoricus Chartrensis, Adam de Petit Pont, Poitiersli Gilbertus, Robert Polenius ve diğerlerinden zaman zaman eğitim aldı. Çalışmaları spekülâtif felsefe, retorik, dil teorisi, edebiyat ve teolojii kapsıyordu. Kendi döneminin diğer birçok eğitilmiş din adamı gibi Johannes de manastır ve eğitim hayatından ziyade kendisini iktidar koridorlarında bulduran aktif bir kariyeri seçti. 1147'de İngiliz kilisesinin hukuki haklarının, sözünü esirgemeyen ve hararetli bir savunucusu olan Canterbury Başpiskoposu Theobaldus'un maiyetine girdi. Johannes, Theobaldus'un kâtibî sıfatıyla her konuda yetkin bir bürokrattı: Başpiskoposun mektuplarını yazdı, ona hukuki ve siyasi konularda tavsiyelerde bulundu, başpiskoposluk elçisi olarak Kıta Avrupası'na seyahat etti ve onun güvenilir bir yakını olarak hayatını sürdürdü. Theobaldus'un hanesi, Johannes gibi belli bir eğitim ve tecrübeye sahip birçok din adamı için bir cazibe merkezi olduğundan, 1140'lar ve 1150'ler boyunca Canterbury'deki samimi bir çevrede düşünsel

uğraşlarını sürdürmeye devam edebildi. Johannes, aralarında 1155'te Kral II. Henry'nin Şansölyesi olarak atanmadan önce Theobaldus'un güvenilir bir hizmetkarı olan ve gelecekte şehit olacak Thomas Becket'in de bulunduğu küçük bir eğitimli bürokrat halkasının da mensubuymuş gibi görünmektedir.

Johannes'in yazdıklarının çoğunun hedef kitlesini doğrudan, benzer şekilde düşünen insanlardan müteşekkil bu çevre oluşturmaktaydı. Örneğin *Policraticus*, yalnızca Becket'e ithaf edilmekle kalmaz, aynı zamanda ona güncel olaylar veya şahsiyetler hakkında bizzat seslenir.

Johannes'in Başpiskopos adına yürüttüğü faaliyetler onun, 12. Yüzyıl Avrupası'nın en nüfuzlu ve önde gelen isimlerinden bazılarıyla temasa geçmesini sağladı. III. Eugenius (1145-1153)'un Papalığı esnasında 4 yıl boyunca Roma Curiası'nda bulundu. Bu süre zarfında kendisinin de tanıklık ettiği önemli olayları *Historia Pontificalis*'te nakledecekti. 1154'te IV. Adrianus unvanıyla papalık tahtına çıkan hemşehrısı Nicholas Breakspear ile samimi bir dostluk geliştirdi. Johannes, *Policraticus*'un birçok yerinde, Papalık Curiası'nın tutumlarına yönelik eleştirilerde bulunacak kadar yakın olduğu Adrianus ile yaptığı görüşmelerden hasıl olan rivayetler ve sözler aktarır. O aynı zamanda on ikinci yüzyılın ruhban sınıfından olmayan önde gelen simalarını özellikle de genç II. Henry'yi (1153-1189) yakından tanıyordu. İngiliz tarihinin "Anarşi" olarak bilinen döneminde Kral Stephen'ın (1135-1153) taraftarlarına karşı girişilen mücadelede Henry'nin tarafında yer almıştı. Daha sonraki yazılarında, Stephen'ın tahtı gasp etmesinden sonraki süreçte yaygın olan sürekli bir iç savaş korkusunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Johannes, Henry'nin İngiliz kilisesine ilişkin politikalarına karşı 1156 ve 1157 yılları boyunca, onun saraydan uzaklaştırılmasına sebebiyet verecek kadar sesini yükseltmişti. Hükümdarının tevaccühünü tekrar kazansa da Henry'nin niyetleri konusunda daha sonraki hadiselerin teyit ettiği, süreklilik arz eden şüpheli bir tavrı benimsedi.

Dolayısıyla Becket, 1162'de Canterbury Başpiskoposu olduğunda, Johannes'in İngiliz tahtına karşı arkadaşının davasını desteklemesi hiç de şaşırtıcı değildir. Sonuç itibarıyla o, 1160'ların büyük kısmını Fransız'da veya papalık sarayında Becket adına Henry'ye ve Kralı destekleyen İngiliz piskoposlarına karşı lobi faaliyetlerinde bulunmak suretiyle sürgünde geçirdi.

Fakat, bu dönemden kalan yazışmalarının çoğunda açıkça görüldüğü gibi Johannes, Henry'nin baskıcılığı kadar Becket'in geri adım atmamasından da rahatsızdı. Mektuplarında genellikle bağımsız bir çizgi benimser ve Becket'in uzlaşmazlığıyla belirgin bir tezat oluşturacak şekilde Henry ile uzlaşma

gerekliliğini ifade eder. Becket'ın katli, Johannes'in Canterbury'deki kariyerini kaybetmesine neden olmadı. Fakat 1170'lerin başlarında İngiliz kilisesine çeşitli görevlerde hizmet etmiş olmasına ve 1176'da Chartres Piskoposu (çok az şey başarmış gibi görüldüğü bir makam) olarak kutsanmasına rağmen Theobaldus ve Becket dönemindeki entrika dolu hayatının ardından son yıllarını huzurlu ve sakin bir şekilde geçirdi. 1180'de Chartres'ta öldü ve Notre-Dame-de-Josaphat Manastır Kilisesi'ne gömüldü. Salisburyli Johannes'in yazdığı eserler genel olarak iki kategoriye ayrılır. Bir yandan, oldukça kayda değer felsefi ilgi uyandıran, en önemlisi *Policraticus* olmak üzere, aynı zamanda filozoflar ve saray adamları hakkında hiciv niteliğinde bir şiir olan *Entheticus de Dogmate Philosophorum* (veya Entheticus Major) ile önemli bir pedagoji ve spekülatif felsefe tartışması olan *Metalogicon* gibi birkaç inceleme kaleme aldı. Bu eserlerin hepsi, yaklaşık 1154 ile 1159 yılları arasındaki döneme aittir. Buna karşılık, Johannes'in tarihi nitelikteki yazıları - Aziz Anselmus ve Becket'ın yaşamlarının yanı sıra *Historia Pontificalis* ve mektuplarının birçoğu - kariyerinin ileriki dönemlerinde, Becket ile yakın ilişkide olduğu sırada veya sonrasında kaleme alındı. Bu, onun skolastik veya teorik tartışmalara olan ilgisini kaybettiğinin delili olarak görülmemelidir. Aksine, tarihi yazıları (ve aslında idari kariyerinin önemli kararlarının çoğu), felsefi bir biçimde epeydir ifade ettiği ilkelerin pratik uygulamalarını yansıtıyordu. Hepsinden önemlisi bunlar, Johannes'in siyasi ve düşünsel yaşamının alamet-i farikasını oluşturan teori ve pratiği bütünleştirmek kaygısıyla yazıldı.

Policraticus: Yazım Tarihi

Bugün bildiğimiz şekliyle *Policraticus* ne metnin planını ne yazı düzenini ne de Johannes'in uğraşlarının nihai halini yansıtır gibi görünmektedir. Johannes'in *Policraticus*'ta nihai olarak irdelenen temaların birçoğunu işlemeye yönelik en erken çabası *Entheticus Major*'da bulunabilir, çünkü Johannes *Policraticus*'un başına *Entheticus* olarak da adlandırılan daha kısa ve farklı başka bir şiir yazmıştır. Muhtemelen 1154 ile 1156 yılları arasında derlenen *Entheticus Major*, hükümdarların ve saray adamlarının pek çok kusurunu hicveder, bunları kadim filozofların koyduğu ölçütlerle karşılaştırır ve düşünsel meselelerle iştigal eden eğitilmiş Hristiyanlar için yeni bir davranış kuralları bütünü ortaya koyar.

Elbette, *Entheticus Major*'da eksik olan şey, *Policraticus*'ta bulunan türden kesintisiz felsefi argümandı. Böylece 1156 veya 1157'de, II. Henry'nin öfkesi nedeniyle Canterbury'den sürgün edildiğinde, yani 'kendinden menkul

itibarından düştüğü' dönemde Johannes, insan için iyi yaşamın esaslarını göstermeyi ve Epikürcülüğün hazcı doktrinlerini farkında olmadan müdafaa eden çağdaşlarının öne sürdüğü yanlış mutluluk imgelerini çürütmeyi amaçlayan bir nesir yazmaya başladı. Siyasi olarak gözden düştüğü bir dönemde bir tür kendi kendini teselliye temsil eden bu inceleme (belki de Boethius'un 'Felsefenin Tesellisi'nden örnek alınarak), *Policraticus*'un VII. ve VIII. kitaplarındaki bölümlerin çoğunu teşkil etti. Johannes Theobaldus'un maiyetine geri çağrıldıktan sonra, kendi kendini teselli etme amacı güden düşüncelerini, seküler ve dini saraylarda bulunmanın olası talihsizliklerinden nasıl kaçınılacağı konusunda ruhban bürokrat dostları için tam teşekküllü bir nasihat kitabına dönüştürmeye girişmiş gibi görünmektedir.

Anlaşılan bu tür kaygılar Johannes'i, özellikle *Policraticus*'un (IV, V ve VI. Kitaplar) kendisi gibi devlet hizmetinde bulunmuş kişilerin yanı sıra hükümdarlarla tebaalarının bedensel ve ruhsal güvenliğini daha iyi koruyacak bir hükümet ve toplum teorisini dile getirdiği açıktan açığa siyasi olan bölümlerini yazmaya teşvik etti. Böylece Johannes, çalışmasının kapsamını müstakil olarak insan için tasarlanan iyi bir yaşamdan tüm siyasi beden için tasarlanan iyi bir yaşama genişletti. *Policraticus*'un son halini alması, dahili ve harici kanıtlara göre 1159'un ortalarına tarihlendirilmektedir.

Kaynaklar

Ortaçağ felsefesinin pek çok eseri gibi, *Policraticus* da argümanlarını genişletme ve geliştirmenin bir aracı olarak büyük ölçüde otorite kaynaklara dayanır. Johannes gibi düşünürler, belirli bir savın gerekçesinin yalnızca rasyonel kanıtlamayla değil, aynı zamanda eskiliği ve onu desteklemek için örnek verilebilecek otoritelerin saygınlığıyla kanıtlandığına inanıyorlardı. Dolayısıyla, *Policraticus*'un başından sonuna kadar hem pagan hem de Hristiyan kaynaklardan yapılmış kapsamlı alıntı ve atıflarla karşılaşırız. Nitelik ve nitelik açısından Johannes'in itibar ettiği en önemli kaynak Kitab-ı Mukaddes'tir. Kitab-ı Mukaddes'ten imgeleri ve pasajları dikkatle ve çoğu zaman maharetle kullanması, Eski ve Yeni Ahit hakkında derin bilgi sahibi olduğunu ortaya koyarken, *Policraticus*'un başından sonuna kadar Eski Ahit'i, özellikle de peygamberlerin kitaplarını ve bilgelik hikmet kitaplarını açık bir şekilde yeğlediğini gösterir. *Policraticus* bazen uzun uzadıya Kitab-ı Mukaddes tefsirine bile girer. Örneğin, V. kitabın büyük kısmı, Eyüp Kitabı'ndan bir pasajın tefsirini içerir, Johannes bu pasajla iyi hükümdarın dikkat çeken özelliklerini ortaya koymaktadır.

Johannes aynı zamanda Latin Kilisesi'nin Babaları ve diğer erken dönem Hristiyan yazarlarını da iyi bilmektedir. *Policraticus*, Aziz Augustinus, Aziz Hieronymus ve Orosius'un tarihi yazılarından oldukça yararlanmaktadır, öte yandan Johannes'in patristik çağdan atıfta bulunmadığı çok az yazar vardır. Buna karşılık, çağdaşlarının yazılarına atıfta bulunurken daha tereddütlüdür. *Policraticus*'ta yakın zamanda yaşamış isimlerden düzenli olarak atıfta bulunulan sadece kuşkusuz Clairvauxlu Bernardus'tur. Johannes çoğunlukla, muhalifi olduğu çağdaş düşünürlerin doktrinlerinden bahsederken, onların gerçek kimliğini gizleyerek o kimseleri kastetmek üzere müstear isimler kullanmış ve bu tekniği külliyatının bütününde uygulamıştır.

Bununla birlikte *Policraticus*, belki de en iyi pagan Antik Çağ'ın metinlerine ve doktrinlerine yaptığı atıfların sayısı ve kapsamıyla bilinir. Gerçekten de Johannes'in ilminin kapsamı ona genel itibariyle on ikinci yüzyılın en çok okunan adamı sıfatını kazandırmıştır. Johannes'in klasik eğitimi özellikle retorik, felsefe ve şiir alanlarında kusursuzdu. Onun, Cicero'nun o dönemde mevcut bütün eserlerinden haberdar olduğu görülüyor- elbette Cicero'nun fikirlerini Aziz Augustinus gibi Hristiyan araçlar vasıtasıyla bildiği iki büyük siyaset teorisi eseri olan *De re publica* ve *De legibus* dışındaki eserleri de buna dahildir. Nitekim Johannes, *Policraticus*'ta önemli önemsiz muhtelif Latin şairlerden birçok alıntıya yer verdi; favorileri arasında Vergilius, Horatius, Iuvenalis, Lucanus ve Ovidius vardı. Fakat Johannes'in *Policraticus*'ta klasik döneme ait eserlerden yaptığı alıntılar ve göndermeler çok olmasına rağmen, bu metinlere tam manasıyla aşına olup olmadığı konusunda kuşku duymak için geçerli sebeplerimiz var. Örneğin Gellius, Suetonius ve Frontinus gibi pagan tarihçilerin metinlerinden parçaları kullanmasının, onların eserlerini bizzat okuduğu anlamına gelmediği kanıtlanmıştır. Johannes daha ziyade sonraki dönemlerde müellifler tarafından derlenen ve Canterbury Katedrali Kütüphanesinde kendisinin kolayca ulaşılabilirdiği *florilegia*'ya (veya özet niteliğindeki kitapçıklara) bağlı kaldı. Bu nedenle, *Policraticus*'u üstünkörü okuyarak Johannes'in klasik ilminin çok kapsamlı olduğu izlenimine kapılmak çok doğru olmayacaktır. Johannes, Greklerin felsefi ve edebi eserleri hakkında sonraki yüzyıllara kıyasla çok az şey biliyordu. Zamanının neredeyse tüm Batılıları gibi o da Grekçe okuyamıyor; Homeros, Herodotus, Pythagoras ve Socrates'in sadece varlığından haberdar olup onlara bu sınırlı bilgiyle belirli doktrinler isnat edebiliyordu. *Timaeus*'un mevcut bir Latince çevirisi ve şerhi sayesinde Plato'nun düşüncelerinin bir kısmından haberdardı. Belki de en önemlisi Johannes, çoğunlukla ortaçağ ilminde devrim yarattığı söylenen bir sürece yani Aristoteles'in eserlerinin Latin Batı'ya yeniden girişine kolayca

ayak uydurdu. O, Aristoteles'in *Organon*'unun (mantık üzerine Aristoteles'in altı tezi) tamamını bilen Ortaçağlardaki ilk kişilerden biri olabilir. Aristoteles'in ahlak ve siyaset eserleri, Batı Hristiyan âleminde on üçüncü yüzyıla kadar dolaşımında olmamasına rağmen Johannes, *Policraticus*'un toplumsal felsefesine dahil ettiği birçok önemli Aristotelesçi fikri (altın oran öğretisi ve ahlaki karakter psikolojisi gibi) *Organon*'dan elde ettiği bölük pörçük bilgilerle bir araya getirdi.

Fakat henüz klasik siyaset modellerinin Ortaçağ düşüncesinde yer etmemesi, Johannes için bir tür ikilem yarattı. Nitekim o, zihinsel sezgileri çok eskilere dayanan gelenekle desteklenmeyen yenilikçi kavram ve önermelere direnç gösterdi. Çözümü Orta Çağlar için istisnai değildi: Kendisine özgün gelen fikirleri meşrulaştırmak amacıyla sahte bir otorite yarattı yani özünde bir sahtekarlık yaptı. Bunun *Policraticus*'taki ilk prototipi, Roma İmparatorluk Dönemi yazarı Plutarchus tarafından sözde yazıldığı varsayılan 'Traianus'un Eğitimi' adlı bir esere yaptığı atıftır.

Johannes bu incelemeye, siyaset teorisinin en önemli ve iç yüzünü anlamaya yarayan özelliklerinin birçoğunu atfeder. Özellikle bu eserde siyasal sistemin, parçaları karşılıklı olarak birbirine vakfedilmiş ve birbirine muhtaç olan bir organizma veya canlı bir beden olarak ayrıntılı bir şekilde analiz edildiği iddiasında bulunur. Aslında, V. ve VI. kitapların iskeletinin bütünüyle 'Traianus'un Eğitimi'nden ödünç alındığını iddia etmektedir. Fakat Johannes'in ifade ettiğinin aksine, Plutarchus'un (veya daha sonraki dönemlerdeki bir Plutarchus taklitçisinin) böyle bir eserin varlığına dair müstakil bir kanıt yoktur. Johannes'in kendisinden sonra gelen yazarlar 'Traianus'un Eğitimi'nden alıntı yaptıklarında, aslında daima *Policraticus*'taki nakle dayandıkları görülmektedir. Bu nedenle araştırmacılar, 'Traianus'un Eğitimi'nin aslında Johannes tarafından Ortaçağ düşünce tarzı açısından hor görülen düşünsel yenilik ve özgünlük için tasarlanmış bir kılıf gibi kurgudan ibaret olduğu sonucuna varmaktadırlar. Bu bize ayrıca, Johannes'in bilinmeyen diğer kaynaklara atıf yaptığında, hedef kitlesi üzerinde benzer kurnazlıkla bir hile sergilemiş olabileceğine inanmamız için geçerli bir neden sunmaktadır.

Cary J. Nederman

Bibliyografya Notu:

Policraticus'un neredeyse eksiksiz bir İngilizce çevirisi, iki ciltte bulunan parçaların bir araya getirilmesiyle yapılabilir: John Dickinson'ın metnin sözde 'siyasi' kısımlarından yaptığı çeviri (IV, V ve VI. Kitaplar; VII ve VIII. kitaplardan parçalar *The Statesman's Book* (New York: Knopf, 1927) başlığı altındadır) ve J.B Pike'ın yaptığı ve *The Frivolities of Courtiers and the Footprints of Philosophers* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1938) adıyla yayımlanan eserin geri kalanının çevirisi. *Entheticus Major ve Minor* yakın zaman önce Jan van Laarhoven tarafından İngilizceye çevrilmiştir (Leiden: E.J. Brill, 1987). Yakın zamana kadar *Metalogicon*'un standart çevirisi D.D. McGarry'nin yaptığı çeviriydi (Berkeley: University of California Press, 1955); fakat J.B. Hall ve K.S.B. Keats-Rohan tarafından yapılan yeni bir edisyon onun yerini almıştır (Brepols: Corpus Christianorum, 1991). *Historia Pontificalis*'in Marjorie Chibnall (London: Thomas Nelson, 1956) tarafından yapılan başarılı bir edisyonu mevcuttur. Yine Salisbury'li John'un mektuplarının da başarılı edisyonları bulunmaktadır. *The Letters of John of Salisbury*, iki cilt halinde: *Volume 1, The Early Letters (1153-1161)*, ed. WJ. Millor, H.E. Butler and C.N.L. Brooke (London: Thomas Nelson, 1955) ve *Volume II, The Later Letters (1163-1180)*, ed. WJ. Millor and C.N.L. Brooke (Oxford: Clarendon Press, 1979).

John'un siyasi düşüncesiyle özel olarak ilgilenen okuyucuların aşağıdaki ikincil kaynaklara başvurmaları tavsiye edilir. Yıldız işareti [*] giriş niteliğinde bir çalışmayı belirtir:

*Kate L. Forhan, 'A Twelfth-Century "Bureaucrat" and the Life of the Mind: The Political Thought of John of Salisbury', *Proceedings of the PMR Conference* (Villanova, Pennsylvania) 10 (1985), 65-74.

*Hans Leibeschutz, *Mediaeval Humanism in the Life and Writings of John of Salisbury* (1950); reprinted with new afterword (Nendeln, Lichtenstein: Kraus, 1968).

Janet Martin, 'John of Salisbury's Manuscripts of Frontinus and of Gellius', *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 40 (1977), 1-26.

'Uses of Tradition: Gellius, Petronius and John of Salisbury', *Viator* 10 (1979), 57-66.

Cary J. Nederman, 'The Aristotelian Doctrine of the Mean and John of Salisbury's Concept of Liberty', *Vivarium* 24 (1986), 128-142.

*‘A Duty to Kill: John of Salisbury’s Theory of Tyrannicide’, *Review of Politics* 50 (Summer 1988), 365-389.

Cary J. Nederman and J. Brückmann, ‘Aristotelianism in John of Salisbury’s *Policraticus*’, *Journal of the History of Philosophy* 21 (April 1983), 203-229.

Cary J. Nederman and N.E. Lawson, ‘The Frivolities of Courtiers Follow the Footprints of Women: Historical Women and the Crisis of Virility in John of Salisbury’, *Ambiguous Realities: Medieval and Renaissance Women*, ed. J. Watson and C. Levin (Detroit: Wayne State University Press, 1987), 82-96.

*Richard H. Rouse and Mary A. Rouse, ‘John of Salisbury and the Doctrine of Tyrannicide’, *Speculum* 42 (October 1967), 693-709.

*Clement C. J. Webb, *John of Salisbury* (London: Methuen, 1932).

Michael Wilks, ed., *The World of John of Salisbury* (Oxford: Blackwell, 1984).

John’un siyasi, sosyal ve kültürel dünyası ve yaşadığı dönem hakkında temel okuma için aşağıdaki çalışmalar önerilir. Yıldız işareti [*], giriş niteliğindeki bir çalışmayı belirtir:

R.L. Benson and Giles Constable, eds., *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century* (Cambridge: Harvard University Press, 1982).

*C.N. L. Brooke, *The Twelfth-Century Renaissance* (New York: Norton, 1970).

*David C. Douglas, *The Norman Fate, 1100-1154* (London: Methuen, 1973).

*Georges Duby, *The Three Orders: Feudal Society Imagined*, trans. A. Goldhammer (Chicago: University of Chicago Press, 1978).

Avrom Saltman, *Theobald, Archbishop of Canterbury* (London: Thomas Nelson, 1956).

Beryl Smalley, *The Becket Conflict and the Schools* (Oxford: Blackwell, 1973).

*Richard W. Southern, *The Making of the Middle Ages* (New Haven: Yale University Press, 1953).

Medieval Humanism (Oxford: Blackwell, 1970).

*W. L. Warren, *Henry II* (London: Methuen, 1973).

Salisburyli John'un hayatındaki başlıca olaylar:

1115-1120: Old Sarum'da doğdu.

1136 : Paris'te öğrenimine başladı.

1147 Canterbury Başpiskoposu Theobald'ın maiyetine girdi.

1148 Rheims Konsili'ne katıldı.

1155 Becket, II. Henry'nin saltanatında Şansölye olarak atandı.

1156-1157 II. Henry'nin emriyle Theobald'ın hanesinden sürgün edildi.

1159 *Policraticus* ve *Metalogicon*'u tamamladı.

1162 Becket, Canterbury Başpiskoposu oldu.

1163-1170 II. Henry'ye karşı Becket'in davasının bir destekçisi olarak İngiltere'den sürgün edildi.

1171 Becket'in suikastla öldürülmesinin ardından İngiltere'ye döndü.

1176 Charters Piskoposluğuna atandı.

25 Ekim 1180 Charters'ta öldü.

**SİYASAL YÖNETİM ÜZERİNE
YAZILAR
Policraticus**